

3. ÜNİTE

Görsel 3.1

KUR'AN'DA BAZI KAVRAMLAR

ÜNİTE KAVRAMLARI

* Hidayet	* İhsan	* İhlas	* Takva
* Sırat-ı müstakim	* Cihat	* Salih amel	* Şehadet

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Kur'an-ı Kerim'de cihat kavramına hangi anlamlar yüklenmiştir? Araştırınız.
2. Kur'an-ı Kerim'de geçen sırat-ı müstakim, ihlas ve takva kavramlarını araştırınız.
3. Sonradan Müslüman olan bir kişinin hayat hikâyesini araştırınız. Bu kişinin İslam'ı seçme nedenlerini sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
4. Kur'an-ı Kerim'den İsrâ suresinin 23 ve 24. ayetlerinin mealini okuyunuz. Bu ayetlerde verilmek istenen temel mesajları arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İSLAM'IN AYDINLIK YOLU: HİDAYET

“Allah hidayet versin.” ifadesinde geçen hidayet kavramından ne anlıyorsunuz?
Belirtiniz.

“Güzel ve yumuşak bir şekilde yol göstermek” anlamına gelen **hidayet**¹, Allah'ın (c.c.) insana dünya ve ahirette huzurun kaynağı olan yolu göstermesidir. Dinî kavram olarak Allah'ın (c.c.) insanlara akıl, düşünme, öğrenme, hatırlama gibi yetenekler vermesi ve insanların da bunları kullanarak doğru yolu bulmasıdır. İslam'a göre hidayet, günahlarla iç içe bir hayat yaşayan kimsenin günahları terk etmesi ve yaşantısını Allah'ın (c.c.) rızasına uygun hâle getirmesidir. Ayrıca hidayet, Müslüman olmayan bir kimsenin İslam dinine girmesi anlamına gelmektedir.² Hidayetin zıddı ise dalalettir. Dalalet “doğru yoldan sapma, haktan yüz çevirip batıla yönelme, ilahî buyruklara aykırı davranma” anlamlarına gelmektedir.³

Allah Teala **“İşte kitap; onda asla şüphe yoktur. O, günahattan sakınanlar için bir rehberdir.”**⁴ buyurarak Kur'an-ı Kerim'in doğru yolu gösteren, insanlara uymaları gereken esasları ve ilkeleri anlatan hidayet kaynağı olduğunu bildirmiştir. Ayet-i kerimede **“... imtihan edelim diye onu işitir ve görür kıldık.”**⁵ buyrulmuş, insanın yükümlülüklerle muhatap olacağı ve imtihana tâbi tutulacağı bildirilmiştir. Allah (c.c.) insana akıl ve irade vermiştir. Hayrı şerden, hakkı batıldan ayırma kabiliyeti vermiştir. Kitap ve peygamber göndermek suretiyle de hidayet ve dalalet yollarını açıklamıştır.⁶

Akıl ve irade verilen insan, İslam'a göre hidayete veya dalalete yönelmede serbest bırakılmıştır. Allah (c.c.), **“Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik; artık o isterse şükreden olur, isterse nankör.”**⁷ buyurarak insanın tercihinde özgür olduğunu bildirmiştir. Bununla birlikte Yüce Allah, kullarının dalalete düşmesini istemediğini Kur'an-ı Kerim'de **“... Allah kendisi hakkında sizi uyarıyor. Allah kullarına çok şefkatlidir.”**⁸ ayetiyle bildirmiştir. İnsan, Allah'a (c.c.) iman edebilecek fitratta yaratılmıştır. Eğer insan bu fitrat üzere yürümez, küfür ve sapkınlığa yönelirse dalalete düşmüş olur.

Allah (c.c.), kime hidayet edeceğini kimi de dalalette bırakacağını Kur'an'da şöyle bildirmiştir: **“Ayetlerimizi yalanlayanlar, karanlıklar içerisindeki birtakım sağır ve dilsizlerdir. Allah, kimi dilerse onu şaşırtır. Kimi de dilerse onu dosdoğru yol üzere kılar.”**⁹ Allah (c.c.), ayetlerini yalanlayanların dalaletini dileyeceğini ayetin başındaki ifadelerle açıklamıştır.

1 Rağıp el-İsfahani, Müfredât, s. 1103.

2 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 188.

3 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 56.

4 Bakara suresi, 2. ayet.

5 İnsan suresi, 2. ayet.

6 Heyet, Kur'an Yolu Tefsiri, C 5, s. 634.

7 İnsan suresi, 3. ayet.

8 Âl-i İmrân Suresi, 30. ayet.

9 En'âm suresi, 39. ayet.

NOT EDELİM

“Rabbimiz! Bizi doğru yola eriştirdikten sonra kalplerimizi saptırma, bize tarafından bir rahmet bağışla. Hiç kuşku yok, lütfu bol olan yalnız sensin.”

(Âl-i İmrân suresi, 8. ayet)

“Allah’ım, hidayete erdirdiklerinle beraber beni de hidayete erdir. Sihat ve afiyet verdiklerinle beraber bana da afiyet ver. Himaye ettiğın kimseler gibi beni de himaye et.”

(Tirmizî, Vitr, 10)

Yukarıdaki ayet ve hadiste verilmek istenen mesajı defterinize not ediniz.

Doğru yolda olma veya doğru yoldan sapma, insanın özgür iradesine bırakılmıştır. Allah Teala; nimetine şükredeni, buyruklarını yerine getireni, hata yaptığında tövbe edeni, adaletli ve dürüst olanı, birliğini tanıyıp ihlasla O’na kul olanı hidayete kavuşturur.¹⁰ “Ey iman edenler! Allah’tan korkun, O’na yaklaşmaya vesile arayın ve O’nun yolunda cihat edin ki kurtuluşa eresiniz.”¹¹ ayeti gereğince kişi, hidayete kavuşmak için sebepleri araştırmalı ve onlara sımsıkı sarılmalıdır. Yüce Allah’ın rahmeti ve lütfu gereğı seçtiğı peygamberler ve gönderdiğı vahiyler, kulların hidayetine bir vesiledir. Hz. Muhammed (s.a.v.), son nefesine kadar hidayet yolunda insanlara rehberlik etmiş ve bir insanın hidayetine vesile olmanın ne kadar değerli olduğunu bildirmiştir. Bu sebeple insana düşen görev; Allah’ın (c.c.) gönderdiğı kitaba ve elçisi Hz. Muhammed’e (s.a.v.) uymak, Allah’tan (c.c.) hidayet istemektir.

Görsel 3.2: Kur’an-ı Kerim hidayet kaynağıdır.

10 Heyet, Kur’an Yolu Tefsiri, C 2, s. 517.

11 Mâide suresi, 35. ayet.

2. ALLAH'I GÖRÜYORMUŞÇASINA YAŞAMAK: İHSAN

Allah'ın (c.c.) varlığını her an hissederek yaşayan kişinin davranışlarında sizce ne gibi değişiklikler olur? Belirtiniz.

İhsan sözlükte “iyilik etme, iyi ve güzel davranma, bağışlama, ikram etme” anlamlarına gelir. Dinî kavram olarak ise insanın daima Allah'ın (c.c.) huzurunda olduğunu bilmesi ve O'nu görüyor gibi yaşamasıdır.¹² İhsan, kişinin kulluk görevini yerine getirirken Allah'ın (c.c.) her an kendisini gördüğünü bilerek bilinçli ve dikkatli yaşaması demektir. Hz. Muhammed (s.a.v.), ihsanı “... Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmendir. Sen O'nu görmeden de O seni görür.”¹³ şeklinde tanımlamıştır. İhsan, gerek ibadetlerin gerekse sosyal hayattaki bütün davranışların Allah (c.c.) rızası için güzel bir şekilde yerine getirilmesidir.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde ihsan kavramı, hem Allah (c.c.) için hem de insanlar için kullanılmaktadır. İhsan kavramı, Allah (c.c.) için kullanıldığında Allah'ın (c.c.) kusursuz yaratıcılığını ve kullarına karşı cömertliğini ifade eder. İnsan için kullanıldığında ise kulun Allah'a (c.c.) karşı hissettiği derin saygı, bağlılık ve itaat ile bunların sonucunda oluşacak iyi davranışları kapsar.

(bk. Bakara suresi, 261. ayet; Talâk Suresi, 11. ayet)

Allah'ı (c.c.) her an görüyormuş gibi yaşayan kişiler, Kur'an-ı Kerim'de “muhsin” olarak isimlendirilmiş ve onlardan övgüyle bahsedilmiştir. Allah Teala, **“Onlar bollukta da darlıkta da Allah yolunda harcarlar, öfkelerini yenerler, insanları affederler. Allah işini güzel yapanları sever.”**¹⁴ ayetinde muhsinlerin özelliklerinden bir kısmını belirtmiştir.

İhsan ile hareket eden kişi, her an Yüce Allah'ın huzurunda olduğunun bilinciyle davranışta bulunur. Bütün amellerini samimiyetle yerine getirmeye çalışır. Allah'ın (c.c.) hoşlanmadığı kötü söz ve fiillerden kaçınır. Müslüman gurur ve kibre kapılmadan çevresindeki tüm insanlara karşı alçak gönüllü, kibar ve saygılı olur. Yaptığı işleri en güzel şekilde yapmak için gayret gösterir. Yüce Allah'ı görüyormuş gibi yaşayan Müslüman, **“Rabbim, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana babanıza da ihsanı (iyi davranmanızı) kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine 'öf!' bile deme; onları azarlama. İkisine de güzel söz söyle.”**¹⁵ ayeti gereğince anne babasına karşı

12 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 161.

13 Buhârî, İmân, 37.

14 Âl-i İmrân suresi, 134. ayet.

15 İsrâ suresi, 23. ayet.

da son derece saygılı olur. İhsan, insana ince bir düşünce ve hassasiyet duygusu kazandırır. İnsanı saflaştırır, arındırır ve her an Rabbinin huzurunda olma duygusu ile olgunlaştırır. İhsan, bütün amellerin ihlas ve samimiyetle yerine getirilmesini sağlar.

Kur'an-ı Kerim'de muhsinlerin diğer özellikleri; sabretme, güzel söz söyleme, işlerde aşırılıktan sakınma, kararlılık ve cesaret şeklinde ifade edilmiştir.¹⁶ Kur'an-ı Kerim'de

“Allah şüphesiz adaleti, ihsanı (iyilik yapmayı), yakınlarla bakmayı emreder; hayasızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasaklar. Tutasınız diye size öğüt verir.”¹⁷ ayetiyle ihsanın bir anlamının da iyilik etmek olduğu belirtilmiş ve ihsan emredilmiştir. Bu emre uygun davrananların cennetle mükâfatlandırılacağı müjdelenmiştir.¹⁸

NOT EDELİM

“... Kim güzel niyet ve davranış sahibi olarak kendini, Allah'a teslim ederse rabbinin katında onun mükâfatı vardır. Öylelerine korku yoktur, onlar üzülmeyecekler de.”

(Bakara suresi, 112. ayet)

Yukarıdaki ayette verilmek istenen mesajı defterinize not ediniz.

OKUYALIM

Halife Ömer b. Abdülaziz'e bir gece vakti haberci gelir. Haberciyle görüşen Halife Ömer b. Abdülaziz, ona geldiği yerdeki halkın durumunu sorar. Haberci, Halife Ömer b. Abdülaziz'in sorularına cevap verdikten sonra halifenin ve ailesinin durumu hakkında hâl hatır sorar. Bunun üzerine Halife Ömer b. Abdülaziz, cevap vermeden işini bitirir. Daha sonra yanan mumu söndürür ve başka bir mum yaktıktan sonra cevap verir.

Haberci, Halife Ömer b. Abdülaziz'e niçin ilk mumu söndürüp başkasını yaktıktan sonra kendisiyle meşgul olmaya başladığını sorar.

Halife Ömer b. Abdülaziz:

— İlk mum devletin hazinesinden alınmış mumdu. O yanarken şahsi işlerimle meşgul olsaydım Allah Teala katında sorumlu olurum. Seninle devlet işi konuşmaya-
cağımız için kendi cebimden almış olduğum mumu yaktım. Ondan sonra seninle meşgul olmaya başladım, deyince habercinin gözleri yaşarır.

Ellerini kaldırarak şöyle dua eder:

— Ya Rabbi! Ömer b. Abdülaziz'i bizim başımızdan eksik etme!

(Ebû Muhammed el-Mısırî, Sîretü Ömer b. Abdülaziz, C 1, s. 137)

16 bk. Hûd suresi, 115. ayet; İsrâ suresi, 53. ayet; Âl-i İmrân suresi, 148. ayet.

17 Nahl suresi, 90. ayet.

18 bk. Yûnus suresi, 26. ayet.

3. ALLAH İÇİN SAMİMİYET: İHLAS

“Ya olduğun gibi görün ya da görüldüğün gibi ol.” sözünden anladıklarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

İhlas sözlükte “samimiyet, içtenlik ve karşılıksız sevgi” anlamlarına gelir. Dinî kavram olarak ise insanın bütün söz, davranış, inanç ve ibadetlerinde yalnızca Allah'ın (c.c.) rızasını gözetmesi anlamlarına gelir.¹⁹

İhlas, inançta samimi olmak yani kullukta Allah'a (c.c.) hiçbir şeyi ortak koşmaktır. Şirkten uzaklaşarak tek olan Allah'a (c.c.) gönülden inanmak, O'nun emir ve yasaklarının dışına çıkmadan yaşamaktır. Amellerdeki ihlas ise insanın bütün davranışlarında gösterişten uzaklaşması ve Yüce Allah'ın rızasını kazanmak için çaba harcamasıdır.

İbadetlerin kabul olmasının ilk şartı, onları Yüce Allah'ın emrettiği şekilde yerine getirmek, ikinci şartı ise ihlas ve samimiyetle yapmaktır. Her türlü gösteriş, menfaat ve çıkar beklentisinden uzak; yalnızca Allah'ın (c.c.) rızasını gözeterek yapılan ibadetler, Allah (c.c.) katında daha değerlidir. Yüce Allah “... öyleyse içten bir inanç ve bağlılık göstererek sadece Allah'a ibadet et...”²⁰ buyurmuş, insanların ibadetlerde ihlas ve samimiyetle kendisine yönelmesini emretmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.), ibadetlerin samimi ve ihlaslı bir şekilde yapılmasının önemini “Şüphesiz ki, Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz; lâkin kalplerinize ve amellerinize bakar.”²¹ hadisiyle belirtmiştir. Allah Teala, “Ey iman edenler! İçtenlikle ve kararlılık içinde Allah'a tövbe edin. Umulur ki Rabbiniz kötülüklerinizi örter ve sizi altından ırmaklar akan cennetlerine koyar...”²² ayetiyle içtenlikle yapılan tövbelerin kabul olunacağını bildirmiştir. Aynı şekilde ihlas ve samimiyetle yapılan dualar, Allah (c.c.) katında makbul olunan dualardandır.

Görsel 3.3: Dua ihlas ve samimiyetle yapılmalıdır.

19 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 160.

20 Zümer suresi, 2. ayet.

21 Müslim, İmâre, 10.

22 Tahrîm suresi, 8. ayet.

İhlas ve samimiyet, ibadetlerimizde olduğu gibi insanlarla olan ilişkilerimizde de önemli bir yere sahiptir. Mümin, güvenilirlik vasfını içten ve samimi davranışlarla ortaya koyabilir. Allah'ın (c.c.) rızasını ön planda tutarak samimiyetle yapılan her iş, Allah (c.c.) katında hayırlıdır. İhlas ve samimiyet olduğu müddetçe sosyal ilişkilerde doğruluk ve dürüstlük hâkim olur, insanlar arasında mala ve mevkiye düşkünlük azalır, dünyevi çıkar ve hırslar kişilerin hayatından uzaklaşır. Bu sayede toplumda huzur ve mutluluk hâkim olur.

İhlasın zıddı ise riyadır. Riya sözlükte “gösteriş, iki yüzlülük, özü sözü bir olmama” gibi anlamlara gelir. Dinî terim olarak Allah (c.c.) rızası için yapılması gereken ibadetleri ve güzel davranışları, insanlara gösteriş için yapıp kendini ve ibadetini beğendirmeye isteği, ibadetleri Allah'tan (c.c.) başkasına sunma anlamlarında kullanılır.²³ İbadetlere ve davranışlara riya karıştırmak, yapılan işin Allah (c.c.) katında değersiz hâle gelmesine sebep olur. Bu durum, Kur'an-ı Kerim'de “**Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı hâlde malını insanlara gösteriş yapmak için harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkartmayın...**”²⁴ buyrulmuş ifade edilmektedir.

4. ALLAH'IN EMİR VE YASAKLARINA RİAYET: TAKVA

“**Ey iman edenler! Mallarınız da çocuklarınız da sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın...**” (Münâfikûn suresi, 9. ayet) ayetinden çıkarılabilecek mesajlar nelerdir? Sıralayınız.

Takva, sözlükte “bilinçli davranma, uyanık ve dikkatli olma, sakınma” anlamlarına gelir. Dinî kavram olarak Yüce Allah'a iman edip dinin emir ve yasaklarına uyarak Allah'a (c.c.) karşı gelmekten sakınmak; dünya ve ahirette insana zarar verecek inanç, söz ve davranışlardan uzak durmak anlamlarına gelir. Aynı zamanda takva haramlardan sakınmak, dinen şüpheli olan durumları ve dinin kötü gördüğü şeyleri terk etmektir.²⁵

Kur'an-ı Kerim'de takva kavramı, birçok ayette geçmektedir. Allah'ın (c.c.) sevdiği kullarının başında muttakilerin (takva sahiplerinin) geldiği gerçeği, “**Şüphesiz Allah, takva sahipleri ve iyilikte bulunanlarla beraberdir.**”²⁶ ayetiyle açıkça ifade edilmiştir. “**... Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır...**”²⁷ ayeti de takvanın Allah (c.c.) katındaki önemini vurgulamaktadır.

23 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 308.

24 Bakara suresi, 264. ayet.

25 DİB, Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 347.

26 Nahl suresi, 128. ayet.

27 Hucurât suresi, 13. ayet.

YORUMLAYALIM

Hız. Ömer (r.a.), bir gün Übey bin Kâ'b'a (r.a.) takvanın ne olduğunu sorar. Übey (r.a.) da ona:

- Sen hiç dikenli bir yolda yürüdün mü ey Ömer der. Hız. Ömer (r.a.):
- Evet, yürüdüm, karşılığını verince bu sefer:
- Peki, ne yaptın, diye sorar.

Hız. Ömer (r.a.): Elbisemi topladım ve dikenlerin bana zarar vermemesi için bütün dikkatimi sarf ettim cevabını verir. Bunun üzerine Übey bin Kâ'b (r.a.):

- İşte takva budur der.

(İbn-i Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, C 2, s. 161)

Yukarıdaki metinde takvanın hangi yönüne vurgu yapılmaktadır? Yorumlayınız.

Bakara suresinin ikinci ayetinde Kur'an-ı Kerim'in müttakiler için bir hidayet rehberi olduğu belirtilmiş ve sonrasında müttakilerin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır: **"Onlar (takva sahipleri) gayba iman ederler, namazı kılarlar, kendilerine verdiklerimizden hayra harcarlar; sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler ve âhirete de onlar kesin olarak inanırlar."**²⁸ Kur'an-ı Kerim'de takva sahiplerinin her durumda; Allah (c.c.) yolunda harcadıkları, öfkelerine hâkim oldukları, insanları affettikleri, kötü bir davranıştan hemen sonra Allah'tan (c.c.) bağışlanma istedikleri ve yaptıkları hatalarda ısrarcı olmadıkları bildirilmiştir.²⁹ Kur'an'a göre; sözünde durmak, adil olmak, dürüst davranmak, mal ve canla cihat etmek gibi iyi işler de takva sahiplerinin özellikleri arasında sayılmıştır.³⁰

Takva, kişinin ibadet ve davranışlarında Allah'a (c.c.) karşı saygılı olması ve O'na itaatsizlik etmekten sakınmasıdır. Takva sahibi kişi, günahlardan kaçınır ve büründüğü takva elbisesi³¹ ile her türlü kötülükten korunmaya çalışır. Yüce Allah'ın **"Onlar bilmiyorlar mı ki, Allah onların gizli tuttuklarını da bilir, açığa vurduklarını da."**³² ilahî

Görsel 3.4: Takva, kişinin ibadetlerinde Allah'a (c.c.) karşı saygılı olmasıdır.

28 Bakara suresi, 3-4. ayetler.

29 bk. Âl-i İmrân suresi, 134-136. ayetler.

30 bk. Âl-i İmrân suresi, 76. ayet; Mâide suresi, 8. ayet; Tevbe suresi, 7 ve 44. ayetler.

31 bk. A'râf suresi, 26. ayet.

32 Bakara suresi, 77. ayet.

emri doğrultusunda hareket eder. Takva; günah duygularını örtüp kapatan, dizginleyen ve böylece günah işlemeyi önleyen bir koruyucu olarak görünmektedir. Elbisenin bedeni kapattığı, koruduğu ve süslediği gibi takva da hem ruhumuzun kötü duygularını örter hem de ruhumuzu süsler. Takva sahibi kişinin kaba, haşin, haksız, isyankâr, şehvet düşkünü, aç gözlü, edepsiz, hayasız vb. olması düşünülemez.³³

NOT EDELİM

“... Asıl erdemli kişi Allah’a, ahiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere iman eden; sevdiği maldan yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, yardım isteyenlere ve özgürlüğünü kaybetmiş olanlara harcayan; namazı kılıp zekâtı verendir. Böyleleri anlaşma yaptıklarında sözlerini tutarlar; darlıkta, hastalıkta ve savaş zamanında sabrederler. İşte doğru olanlar, bunlardır ve işte takva sahipleri bunlardır.”

(Bakara suresi, 177. ayet)

“Kişinin lüzumsuz ve boş şeyleri terk etmesi kişinin iyi Müslüman olduğundandır.”

(Tirmizî, Zühd, 11)

Yukarıdaki ayet ve hadiste verilmek istenen mesajı defterinize not ediniz.

Takva kişinin benliğine aşama aşama yerleşir. Takvanın ilk basamağı, insanın küfürden ve şirkten nefsinin korumasıyla başlar. İkinci basamağı; haramlardan kaçınıp, küçük günahları terk ederek farzları yerine getirmekle gelişir. Üçüncü basamağı ise müminin, bütün benliği ile Yüce Allah’a dönmesi, kalbinden Allah’ın (c.c.) dışında her şeyi çıkarması ve her anını ibadet bilinci ile yaşamasıyla meydana gelir. Kişinin takvaya ulaşabilmesi için haramları terk etmesi ve farzları özenle yerine getirmesi sonra da nafilere devam etmesi gerekir. Sonuç olarak takva, Allah’ın (c.c.) rızasını elde etmenin ölçütü; müttaki ise Allah’ın (c.c.) rızasına uygun olarak yaşayan mümindir.

YORUMLAYALIM

“Helal belli, haram da bellidir. Fakat ikisi arasında şüpheli şeyler vardır. Bu nedenle şüphelerden korunmak, dini temiz tutmuş olur. Şüphelere düşen harama da düşer. Koruluğun kenarında koyun otlatan çobanın koyunlarının her an koruluğa girme ihtimali vardır. Haberinizi olsun her melikin bir koruluğu vardır. Allah’ın koruluğu da haramlardır.”

(Buhârî, İman, 39)

Yukarıdaki hadis-i şerifte geçen “şüpheli şeyler, koruluk, haramlar” ifadeleri ile kastedilmek istenen nedir? Yorumlayınız.

³³ Heyet, Kur’an Yolu Tefsiri, C 2, s. 513-514.

5. DOSDOĞRU YOL: SIRAT-I MÜSTAKİM

“Doğru yolda olmak” deyiminden neler anlıyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde geçen sırat-ı müstakim ifadesi, “yol” anlamına gelen sırat kelimesi ile “doğru, doğruluktan şaşmayan” anlamına gelen müstakim kelimelerinin birleşmesinden oluşur. **Sırat-ı müstakim**, Allah'ın (c.c.) gösterdiği dosdoğru yol ve İslam dini anlamlarında kullanılır. Aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'in emirlerinin ve koymuş olduğu ahlaki ilkelerin Hz. Peygamber'in yaşadığı biçimde yaşanmasıdır.³⁴ Sırat-ı müstakimin İslam dini olduğu, Kur'an-ı Kerim'de “**Kuşkusuz Allah benim de Rabbimdir, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na kulluk edin, işte doğru yol budur.**”³⁵ ayetiyle bildirilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de “sırat-ı müstakim” olarak ifade edilen dosdoğru yol; her türlü aşırılık ve sapıklıktan uzak, adaletli, ölçülü, dengeli bir yol, inanç ve yaşam biçimi şeklinde anlaşılmaktadır. Bakara suresi 143. ayetinde “orta (dengeli, örnek) ümmet” ifadesinden ifrat ve tefritten korunarak inancında, ahlakında, davranışlarında doğruluk, dürüstlük ve adalet çizgisinde kalmayı başaran dengeli, ölçülü, uyumlu nesil ve toplum anlaşılmaktadır.

Yüce Allah, namazlarda okunan Fâtiha suresinin 6 ve 7. ayetlerinde “**Bizi dosdoğru yola ilet, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna...**” buyurarak kişilere dünya hayatında izleyecekleri dosdoğru yolun kimlerin yolu olduğunu açıkça ifade etmiştir. Kur'an-ı Kerim'de

NOT EDELİM

İfrat-Tefrit

İfrat, söz ve fiillerde ileri gitmek, tefrit de gevşek ve ihmalkâr davranmaktır.

(DİB, Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 296)

Yukarıdaki sözlük anlamı verilen kavramlara örnekler bularak defterinize not ediniz.

Görsel 3.5: Emrolunduğun gibi dosdoğru ol. (Hûd suresi, 112. ayet)

34 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 330.

35 Âl-i İmrân suresi, 51. ayet.

kendilerine nimet verilenlerin ise peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salih kişiler olduğu belirtilmektedir.³⁶

Kur'an-ı Kerim, sırat-ı müstakimi "... **Göklerin ve yerin yegâne sahibi olan Allah'ın yolu...**"³⁷ olarak bildirmektedir. İslam peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.) de "Allah'a iman ettim de ve sonra dosdoğru ol."³⁸ buyurarak insanları, Allah'ın (c.c.) yoluna çağırmaktadır. Müslümanlar, kıldıkları namazların her rekatında Fâtiha suresini okuyarak Allah'tan (c.c.) kendilerini sırat-ı müstakime ulaştırmasını dilerler. Yüce Allah da "**Rabbimiz Allah'tır' deyip de dosdoğru çizgide yaşayanlar, işte onların üzerine melekler şu müjdeyle inerler: 'Korkmayın, kederlenmeyin, size vaad olunan cennetle sevinin!'**"³⁹ buyurarak sırat-ı müstakimde olanları cennetle müjdelemiştir.

YORUMLAYALIM

"Suâl: Ey velî! Mümin nasıl olmalı, söyle!

Cevap: Son anda nasıl olacaksa, hep öyle."

(Necip Fazıl Kısakürek, Çile, s. 103)

Yukarıdaki dizeleri sırat-ı müstakim kavramından hareketle yorumlayınız.

6. ALLAH YOLUNDA MÜCAHEDE: CİHAT

Size, ailenize, ülkenize veya bütün canlılara yapılan kötülöklere karşı nasıl mücadele edersiniz?

Cehd kelimesi ile aynı anlama gelen **cihat**, söz ve fülle bütün kuvvetini harcayarak çalışma, yorulma, aşırı gayret etme anlamına gelir. Dinî kavram olarak ise İslam dininin insanlığın huzuru ve güzelliği için koymuş olduğu ilkelere uygun davranmak amacıyla çalışma ve gayret sarf etme anlamına gelmektedir. Ayrıca insanın her türlü kötülüğe, nefsi-ne, şeytana karşı verdiği mücadele ile içindeki kötü duygu ve düşünceleri yenme çabası şeklinde de tanımlanmaktadır. Bununla birlikte Allah (c.c.) yolunda savaşmak da cihat kavramının anlamları arasındadır.⁴⁰

Cihat; nefse, şeytana ve düşmana karşı bireysel ve toplumsal alanda yapılması gereken bir ibadettir. İman edip salih amel işlemek, fitne ve fesadı önleyip güven ve huzuru sağlamak, İslam'a ve insanlığa yararlı olacak ilmî çalışmalar yapmak, İslam'ın çizdiği ölçüde ticari ve ekonomik faaliyetlerde bulunmak, iyilikleri yayıp kötülüklerin ortadan kalkması için çalışmak ve gerektiğinde vatanını savunmak için düşmana karşı savaşmak cihattır. Cihadın bir çeşidi olan savaş, ancak zorunlu hâllerde başvuru olan bir durumdur ve Kur'an-ı Kerim'de kıtal-mukatele kelimesiyle ifade edilmektedir.

36 bk. Nisâ suresi, 69. ayet.

37 Şûrâ suresi, 53. ayet.

38 Müslim, İman, 13.

39 Fussilet suresi, 30. ayet.

40 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 50.

KUR'AN'DA BAZI KAVRAMLAR

Cihat, aynı zamanda insanın iç dünyasını eğiterek güzelleştirme ve zenginleştirme çabasıdır. Bu amaçla insanın her türlü olumsuz düşünce ve davranıştan uzaklaşip nefsinin aşırı isteklerinden kurtulması, Yüce Allah'a manevî olarak yaklaşabilmek için Hz. Peygamber'i örnek alarak yapmış olduğu her türlü gayret yani mücadele olarak da tanımlanabilir.⁴¹ Aynı zamanda dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek olan irşat kavramı, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak anlamındaki emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker kavramı cihat tanımının içinde yer alır. Cihat; İslam'ı tebliğ etmek, nefse ve dış düşmanlara karşı mücadele vermek şeklindeki genel ve kapsamlı anlamları yanında gerektiğinde dini, vatanı ve milleti uğruna Allah (c.c.) yolunda savaşmayı da ifade eder.⁴² Gerek mallarıyla gerekse canlarıyla Allah (c.c.) yolunda cihat edenlere ise mücahit denir.⁴³

Kur'an ve sünnet bütünlüğü içinde bakıldığında cihadı, sadece silahlı mücadele (kıtal-mukatele) ile sınırlandırmak doğru değildir. Cihatla ilgili bu sınırlandırma, kavramın çoğu zaman terörle bağlantı kurularak istismar edilmesine neden olmaktadır. Hz. Muhammed (s.a.v.), *"Ey İnsanlar, düşmanla savaşmak üzere karşı karşıya gelmeyi temenni etmeyiniz. Allah'tan, sizi savaştan korumasını isteyiniz. Düşmanla karşılaşınca da sabrediniz."*⁴⁴ buyurmuş ve savaşmayı en son çare olarak göstermiştir. Buna rağmen Müslümanlar; dinini, vatanını, canını düşmanlara karşı korumak zorunda kalabilirler. Nitekim Çanakkale Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve 15 Temmuz darbe girişimi gibi vatan savunmasının gerektiği zamanlar yaşanmıştır. İşte böyle zamanlarda iç ve dış düşmanlarla mücadele etmek her vatandaşın görevidir ve bağımsızlık açısından oldukça önemlidir. Yüce Allah'a ve Müslümanlara savaş açanlara karşı mal ve can ile mücadele edilmesi, Kur'an-ı Kerim'de *"Kolay da olsa zor da olsa sefere çıkın ve mallarınızla canlarınızla Allah yolunda cihad edin..."*⁴⁵ ayetiyle bildirilmiştir.

Görsel 3.6: Vatan sevgisi imandandır.

41 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 255.

42 Ahmet Özel, "Cihad", TDV İslam Ansiklopedisi, C 7, s. 527.

43 bk. Nisâ suresi, 95. ayet.

44 Buhârî, Cihat, 111.

45 Tevbe suresi, 41. ayet.

Kur'an-ı Kerim'de cihat kavramı farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılmıştır. Mekke döneminde nazil olan ayetlerde cihat; mücadele etme, Allah (c.c.) yolunda ve din uğrunda çaba sarf etme gibi anlamlara gelmektedir. Mekke'de nazil olan bir ayette **“Öyleyse artık inkârcılara boyun eğme, bu Kur'an'la onlara karşı bütün gücünle mücadeleni sürdür.”**⁴⁶ buyurularak cihadın Kur'an'ın hükmünü öğrenmek, öğretmek ve tüm insanlığa anlatmak olduğu bildirilmiştir. Medine döneminde nazil olan ayetlerde ise cihat; saldırılara karşılık vermek, fitneyi ortadan kaldırmak, Müslümanların hâkimiyetini ve İslamiyet'in yeryüzünde hâkim olmasını sağlamak gibi anlamlarda kullanılmıştır. Medine'de nazil olan bir ayette ise **“Sizinle savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın...”**⁴⁷ buyurularak cihadın saldırılara karşılık verme anlamına değinilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'i en iyi anlayan ve insanlara tebliğ eden Hz. Muhammed (s.a.v.), cihat ayetlerini de en iyi anlayandır. Hz. Peygamber'in Mekke dönemindeki cihadı sabırla, müşriklerin yaptıklarına karşı koymak olurken Medine döneminde cihat silahlı mücadele şeklinde olmuştur. Hz. Peygamber *“Ellerinizle, dillerinizle ve mallarınızla cihat edin.”*⁴⁸ buyurarak cihadın ne şekilde yapılacağını Müslümanlara bildirmiştir. *“Her kim Allah yolunda savaşacak bir askeri (savaş için) donatırsa kendisi de savaşmış gibi olur...”*⁴⁹ hadisiyle de gücü yetenleri cihada yönlendirmiş ve imkânı olanların da cihada destek vermesini istemiştir.

BİLGİ KUTUSU

Müslümanlar, insanlığın huzuru için çaba gösterir ve her türlü fitne fesatla mücadele ederler. Bu mücadele ilim, teknoloji, dil ve beden gibi her türlü vasıta ile gerçekleştirilebilir. İslamiyet'te öldürmek değil, insanların hayatlarını adalet ve huzur içinde yaşamaları için gayret sarf etmek esastır. Nitekim Allah (c.c.) **“... Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa sanki bütün insanları yaşatmıştır...”** (Mâide suresi, 32. ayet) buyurmuştur.

Mekke döneminde Müslümanlar baskı, işkence ve şiddet altında bulunmalarına rağmen inen birçok Kur'an ayeti, sabretmeyi emretmiştir.⁵⁰ Bu sebeple inananlar sabır göstermiş ve inançlarını anlatmaya ve yaşamaya devam etmişlerdir. Müslümanlar hicretle birlikte Medine'de dinlerini özgürce yaşayabileceği bir şehir devletine kavuştular. Ancak Mekkeli müşrikler, Medine'de de Müslümanların dinlerini yaşamalarına engel olmaya çalıştılar. Bunun üzerine Yüce Allah **“Kendilerine savaş açılan Müslümanlara, zul-**

46 Furkân suresi, 52. ayet.

47 Bakara suresi, 190. ayet.

48 Nesâi, Cihat, 48.

49 Buhârî, Cihat, 38.

50 bk. En'âm suresi, 34. ayet.

Görsel 3.7: Vatan savunması cihatıdır.

me uğrama sebebiyle cihat için izin verildi. Şüphe yok ki Allah'ın onlara yardım etmeye gücü yeter.”⁵¹ ayetiyle cihada izin vermiştir. Bununla birlikte Yüce Allah “Sizinle savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın, fakat aşırılığa sapmayın; Allah aşırılığa sapanları sevmez.”⁵² buyurarak haksız saldırıyı ve başlanmış bir savaşta aşırı gitmeyi, gereksiz kan dökmeyi ve çevreye zarar vermeyi de yasaklamıştır.⁵³

Allah'ın (c.c.) bir emri olan cihat⁵⁴; dünya menfaati gözetmeksizin sırf Allah'a (c.c.) ibadet anlayışıyla yerine getirilmelidir. Kişi nefsin kötülüklerine karşı mücadele etmedikçe, arzu ve isteklerini bir kenara bırakarak Allah'a (c.c.) itaat etmedikçe gerçek bir cihat yapmış sayılmaz. Cihat, Allah (c.c.) yolunda çaba harcarken, hiçbir şeyden çekinmeden maddi manevi her türlü imkânı seferber ederek yapılmalıdır.

“Müminlerin hepsinin toptan sefere çıkmaları doğru değildir. Onların her kesiminde bir grup dinde (dinî ilimlerde) geniş bilgi elde etmek ve kavimleri (savaştan) döndüklerinde onları ikaz etmek için geride kalmalıdır...”⁵⁵ ayetinden cihadın bazı durumlarda farz-ı kifaye olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin bir savaşta ordu yeterli gelirse diğer fertler için savaşma görevi farz-ı kifayedir. Ancak ordu yetersiz kalırsa, bütün millet; dinini, vatanını, namusunu kurtarmak için savaşması farz-ı ayndır. Vatan savunması sadece silahlı savaşlarla sınırlı değildir. Politik, teknolojik, ekonomik ve psikolojik savaş gibi farklı yöntemlerle de cihat yapılmaktadır. Müslümanların bu alanlarda çalışmalarında bulunması son derece önemlidir ve her Müslümanın görevidir. Kişinin nefsi ile cihat etmesi ve kötülüklerden kaçınıp iyiliklere yönelmesi de bütün Müslümanlar için farz-ı ayndır.

Allah (c.c.) yolunda veya O'nun korunmasını emrettiği kutsal değerler olan din, vatan, namus, mal ve can güvenliği için mücadele ederken hayatını feda etmeye şehadet denir. Allah'ın (c.c.) dininin tüm insanlığa ulaştırılması esnasında ölen veya öldü-

51 Hac suresi, 39. ayet.

52 Bakara suresi, 190. ayet.

53 bk. Heyet, Kur'an Yolu Tefsiri, C 1, s. 293-294.

54 bk. Hac suresi, 78. ayet.

55 Tevbe suresi, 122. ayet.

rülen kişiye de şehit denir.⁵⁶ Allah Teala “Allah yolunda öldürülenler için ‘ölüler’ demeyin. Hayır, onlar diridirler, fakat siz bilemezsiniz.”⁵⁷ ayetiyle şehitlere verdiği değeri anlatmaktadır. Şehitler hakkında konuşurken saygılı olunması konusunda müminleri uyarmaktadır.

Cihat, insanlığın saadeti, hakkın hâkimiyeti ve Allah’ın (c.c.) ismini yüceltmek için hep beraber çalışıp gayret göstermektir. Kur’an’a göre İslam’ın gerçeklerini insanlara anlatmak, onları İslam’a davet etmek ve bu uğurda emek göstermek, her durumda haklının yanında olup hakkı söylemek cihat sayılmıştır. Bu kapsamda ilmî çalışmalarla İslam’a ve insanlığa faydalı olmak da cihat ibadetinin anlamlarından biridir. Cihadın bir başka şekli de vatanımızı sevmektir. Millî birlik ve beraberliğe hizmet edecek her konuda faaliyet göstermektir. Cihat, gerektiğinde savaşmayı da kapsayan bir anlam genişliğine sahiptir.

OKUYALIM

ZULMÜ ALKIŞLAYAMAM

Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem;
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem.
Biri ecdadıma saldırdı mı, hatta boğarım! ...
-Boğamazsın ki!
-Hiç olmazsa yanımdan kovarım.
Üç buçuk soysuzun ardından zağarlık yapamam;
Hele hak namına haksızlığa ölsem tapamam.
Doğduğumdan beridir, aşığım istiklale;
Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lale!
Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?
Kesilir belki, fakat çekmeye gelmez boyunum!
Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim,
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim!
Adam aldırma da geç git, diyemem aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırım!
Zalimin hasmıyım amma severim mazlumunu...
İrticâin şu sizin lehçede manası bu mu?

(Mehmet Akif Ersoy, Safahat, s. 380)

7. İYİ, DOĞRU VE GÜZEL DAVRANIŞ: SALİH AMEL

“Kim tövbe edip erdemli davranırsa bu durumda, gerektiği şekilde Allah’a yönelmiş olur.” (Furkân suresi, 71. ayet) ayetinde verilmek istenen mesajlar nelerdir? Sıralayınız.

Salih amel sözlükte “iyi, güzel, yararlı iş ve davranış” anlamına gelir. Dinî kavram olarak Allah’ın (c.c.) rızası uğrunda inanç, ibadet ve ahlakla ilgili konularda yapılan her türlü güzel iş ve davranışta bulunmaya ve Allah’ın (c.c.) yasaklarından kaçınmaya denir.⁵⁸ Yüce Allah, “... Siz de (ey müminler) dünya ve ahirette faydalı işler yapın; şüphesiz ben yaptıklarınızı görmekteyim.”⁵⁹ buyurarak müminlerin salih amel işlemesini emretmektedir.

56 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 338.

57 Bakara suresi, 154. ayet.

58 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 321.

59 Sebe’ suresi, 11. ayet.

Kur'an'da iman ile salih ameller arasında kuvvetli bir bağ kurulmuştur. İmanın zikredildiği bir çok yerde peşinden salih amel gelmektedir. Yüce Allah Asr suresinde **“Asra yemin ederim ki, insan gerçekten ziyandadır. Ancak iman edip dünya ve ahiret için yararlı işler yapanlar, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler başkadır.”** buyurarak kendisine imandan hemen sonra salih ameli zikretmiştir. Salih amel işleyenlerin kurtuluşa ereceğini bildirmiştir.

Allah'ın (c.c.) emrettiği ibadetleri yerine getirmek salih amel olduğu gibi iyiliği emredip kötülükten men etmek, bir kimseye yardım etmek, yoldaki bir engeli kaldırmak, bir işi en güzel şekilde yapmak ve ilim öğrenmek gibi birçok iyi davranış da salih amel olarak kabul edilir. Bir davranışın Allah (c.c.) katında makbul olabilmesi, onu yapan kimsenin mümin olması ve bu davranışın ihlas ile yapılmasına bağlıdır.

Allah Teala **“İman edip salih ameller işleyenlere gelince insanların en hayırlısı onlardır... Allah kendilerinden hoşnut olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır...”**⁶⁰ buyurarak insanları iyilik yapmaya yönlendirmiştir. Salih amel işleyenlerden Kur'an-ı Kerim'de övgüyle bahsetmiştir. Aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'de salih amel işleyenlere güzel bir hayat vadedilmekte ve şöyle buyurulmaktadır: **“Erkek olsun kadın olsun, kim mü'min olarak dünya ve ahirete yararlı işler yaparsa kesinlikle ona güzel bir hayat yaşatacağız ve böylelerinin ecirlerini de muhakkak surette yapmış olduklarının daha güzeliyle vereceğiz.”**⁶¹ Allah (c.c.), ayrıca iman edip salih amel işleyenlerin kalplerine sevgi koyacağını da belirtmektedir.⁶² Hz. Peygamber **“Üç şey ölüyü mezara kadar takip eder; ikisi geri döner, biri kalır. Ailesi, malı ve ameli onu takip eder. Ailesi ve malı geri döner, ameli kalır.”**⁶³ hadisiyle salih amelin önemini vurgulamıştır. Kur'an-ı Kerim'de, **“İman edip dünya ve ahiret için yararlı işler yapanlara ne mutlu! Varılacak güzel yurt onlar içindir.”**⁶⁴ buyrulurken salih amel işleyenlerin mükâfatlandırılacağı belirtilmiştir.

Görsel 3.8: Yapılan her güzel iş salih ameldir.

60 Beyyine suresi, 7-8. ayetler.

61 Nahl suresi, 97. ayet.

62 bk. Meryem suresi, 96. ayet.

63 Buhârî, Rikâk, 42.

64 Ra'd suresi, 29. ayet.

YORUMLAYALIM

“Tövbe edip iman eden ve iyi işler yapan kimseye gelince, işte onun kurtuluşa erenler arasında olması umulabilir.” (Kasas suresi, 67. ayet)

“İman eden ve salih amelleri işleyenlere gelince, imanlarından dolayı Rableri onları altlarından ırmaklar akan nimet cennetlerine iletir.” (Yûnus suresi, 9. ayet)

“Şüphesiz ki iman edip dünya ve ahiret için yararlı şeyler yapanlar, namaz kılanlar ve zekât verenlerin Rableri katında ecirleri vardır; onlara ne korku vardır ne de üzüleceklerdir.” (Bakara suresi, 277. ayet)

“Salih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir kimse- nin aklına gelmeyen şeyler hazırladım.” (Müslim, Cennet, 2)

Yukarıdaki ayet-i kerimelerde ve hadis-i şerifte verilmek istenen ortak mesaj nedir? Yorumlayınız.

Salih amellerin toplumun huzur ve güvenini sağlamasında önemli bir yeri vardır. Toplumda salih ameller arttıkça kötü davranışlar azalır. Böylece toplumda sevgi, saygı, karşılıklı güven ve dayanışma duyguları artar. Yüce Allah'ın kullarından istediği salih amelleri hayatının merkezine koyan insan, hem dünyasını hem de ahiretini kurtarmış olur.

İslam'ı Doğru Anlamada Kur'an'da Geçen Kavramları Tanımanın Önemi

Nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımına kavram denir. Kelime ve kavramlar, insanın düşünce dünyasının temelini oluşturur. İnsanın kelime dağarcığı ve kavram bilgisi ne kadar geniş olursa düşünce dünyası da o kadar geniş olur. Aynı zamanda bir mesleğin veya bilim dalının tam olarak anlaşılabilmesi, kavramlarının bilinmesine bağlıdır.

İslam dinini en iyi şekilde anlamanın yolu, Allah Teala'nın gönderdiği Kur'an-ı Kerim'i okuyup doğru anlamakla olur. Kur'an'ı anlamanın yolu da onun kavramlarını öğrenmekten geçer.

İslam'ın ilk yıllarında Kur'an-ı Kerim'e muhatap olan toplumun kendi dilinde inen ayetleri ve ayetlerdeki kavramları bilmeme gibi bir durumları yoktu. Aynı zamanda yanlarında Kur'an ayetlerini açıklayacak Hz. Peygamber vardı. O dönemde yaşayan Müslümanlar, Kur'an'ın kendilerinden ne istediğini eksiksiz anlıyorlardı.

Günümüzde Kur'an-ı Kerim'in doğru anlaşılmasının en önemli adımlarından biri, Kur'an kavramlarının öğrenilmesinden geçmektedir. Bu sebeple her Müslüman, Kur'an'ı okuyup araştırmalı ve Kur'an'ın kavramlarını öğrenmelidir.

8. KUR'AN'DAN MESAJLAR: KEHF SURESİ 107-110. AYETLER

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۰۷ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ۝
 خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ۝ ۱۰۸ قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ
 رَبِّي لَتَفِدَّ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ۝ ۱۰۹
 قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ
 يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ۝ ۱۱۰

“İman edip dünya ve ahiret için yararlı işler yapanlara gelince, onlar için de konak olarak firdevs cennetleri vardır. Orada ebedî kalacaklardır. Oradan hiç ayrılmak istemezler. De ki: ‘Rabbimin sözleri için denizler mürekkep olsa ve bir o kadar mürekkep ilâve etseydik dahi rabbimin sözleri bitmeden önce mutlaka deniz tükenirdi.’ De ki: ‘Ben, yalnızca sizin gibi bir insanım. Şu var ki bana, ilahınızın, sadece bir ilah olduğu vahyolunuyor. Artık her kim Rabbine kavuşmayı bekliyorsa dünya ve ahirete yararlı iş yapsın ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.’” (Kehf suresi, 107-110. ayetler)

Kehf suresi 107 ve 108. ayetlerde Allah’ın (c.c.) hoşnutluğunu kazanmaya gayret edip amellerini O’nun emirleri doğrultusunda ve rızasına uygun biçimde gerçekleştirmeye çalışanların firdevs cennetlerine yerleştirilecekleri ve orada ebedî kalacakları bildirilmektedir. Ayette geçen firdevs cenneti “bahçelerin en iyisi, ortası, en güzel yeri, üzüm bağı, ağaçları sık ve çeşitli olan veya etrafı çevrili olan bahçe” anlamına gelmektedir.⁶⁵ Ayette belirtildiğine göre de firdevs cennetine kavuşmak iman ve salih amel ile olur. Firdevs ile ilgili olarak Resulullah (s.a.v.), bir hadisinde şöyle buyurur: “Cennette yüz derece vardır. Her derece arası, gökle yer arası kadar geniştir. Allah onları kendi uğrunda cihat edenler için hazırlamıştır. Allah’tan istediğiniz zaman O’ndan firdevsi isteyiniz. O, cennetin ortası ve en yüksek yeridir. Cennetin nehirleri oradan fışkırır. Üstünde de yüce rahmânın arşı vardır.”⁶⁶

65 bk. Heyet, Kur’an Yolu Tefsiri, C 3 s. 584-585.

66 Buhârî, Tevhid, 2.

Kureyş müşrikleri Yahudilere: “Bize bir şey verin de Muhammed’e (s.a.v.) soralım.” dediler. Onlar da: “Ona ruhu sorun.” dediler ve Kureyş müşrikleri de gelip Hz. Peygamber’e ruhu sordular. Bunun üzerine “**Sana ruhu sorarlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrindedir ve size ilimden ancak çok az bir şey verilmiştir.**”⁶⁷ ayet-i kerimesi indi. Bunu duyan Yahudiler: “Nasıl olur; bize çok ilim verilmiştir. Çünkü bize Tevrat verildi. Kime Tevrat verilmişse elbette ona çok hayır verilmiştir.” dediler. İşte bunun üzerine Allah Teala: “**De ki: Rabbimin sözleri için denizler mürekkep olsa ve bir o kadar mürekkep ilâve etseydik dahi Rabbimin sözleri bitmeden önce mutlaka deniz tükenirdi.**”⁶⁸ ayet-i kerimesini indirdi.⁶⁹ Allah’ın (c.c.) bu ayetteki sözlerinden maksat, O’nun ilim ve hikmetidir. Yüce Allah’ın ilim ve hikmeti sonsuz ve sınırsızdır; denizler ise büyüklüğüne rağmen sonlu ve sınırlıdır. Şu hâlde Yüce Allah’ın ilmini ve hikmetini yazmak için denizlerin tamamı mürekkep olarak kullanılsa, bir o kadar da ilave edilse yine de Allah Teala’nın ilmini yazmaya yeterli olmaz.⁷⁰

Kehf suresi 110. ayet Hz. Peygamber’in, salih amel işleyen ve bunun karşılığında övgü almak isteyen bir sahabiye cevaben sessiz kalması üzerine nazil olmuştur.⁷¹ Bu ayette Hz. Muhammed’in (s.a.v.) insani yönüne dikkat çekilmekle birlikte Allah’tan (c.c.) vahiy aldığı da belirtilmiştir. Ona vahyedilenlerden biri de bütün insanların ilahının bir tek ilah olduğu gerçeğidir. İslam’a göre en büyük günah, Yüce Allah’a ortak koşmaktır yani Allah (c.c.) ile birlikte başka varlıkların da ilah olduklarını kabullenmek ve onlara kulluk etmektir. Yüce Allah, Kur’an-ı Kerim’de kendisinden başka varlıkları ilah kabul etmeye şirk demiştir. Yüce Allah “**Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz, bunun dışındaki günahları dilediği kimseler için bağışlar. Allah’a ortak koşan büsbütün sapmıştır.**”⁷² ayetiyle şirki kesinlikle affetmeyeceğini bildirmiştir. Allah’tan (c.c.) başkasına tapmak, başka bir varlığa tanrıymış gibi itaat etmek, korumasına sığınmak ve benzeri davranışlar İslam dinine göre şirk kabul edilir. Bunlarla birlikte gösteriş için Yüce Allah’a ibadet etmek de gizli şirk sayılmıştır.⁷³

SIRA SİZDE

Kur’an-ı Kerim’den Lokmân suresinin 15. ayetinin mealini bularak ayette verilen mesajları, varsa şahıs, yer, konu ve kavramları kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

67 İsrâ suresi, 85. ayet.

68 Kehf suresi, 109. ayet.

69 bk. Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 255.

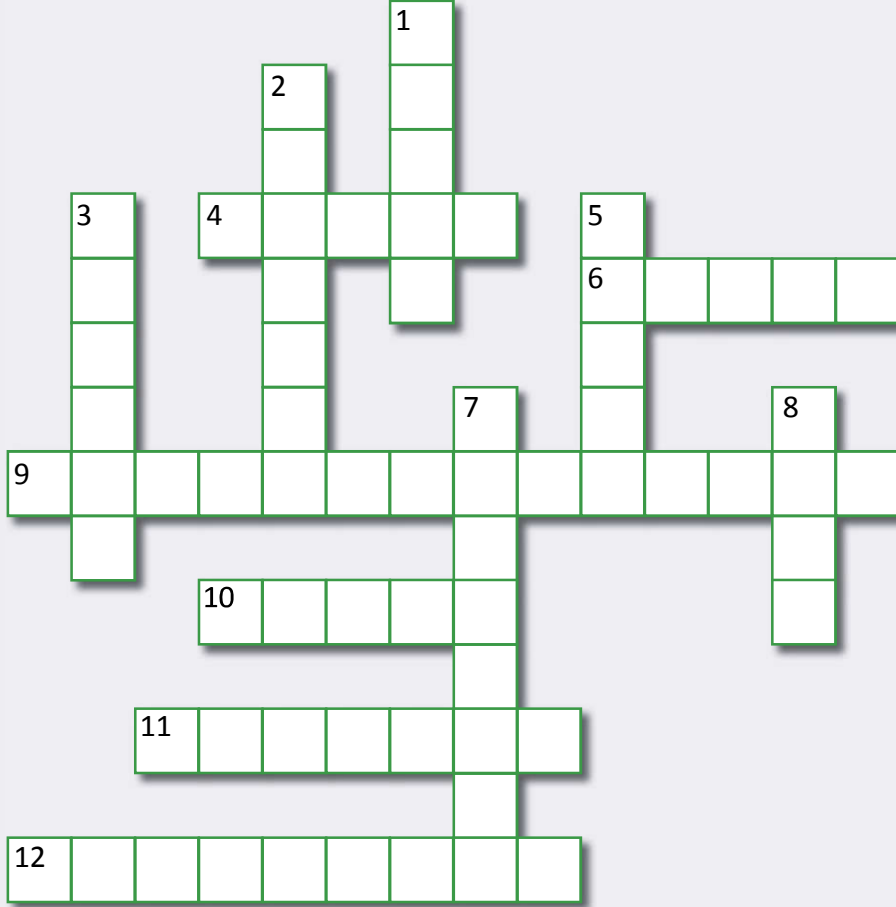
70 Heyet, Kur’an Yolu Tefsiri, C 3, s. 585.

71 el-Vahidî, Esbâb-ı Nüzûl, s. 250.

72 Nisâ suresi, 116. ayet.

73 bk. Heyet, Kur’an Yolu Tefsiri, C 3, s. 585.

BULMACA

Soldan Sağa

4. Allah'ı (c.c.) görüyor gibi ibadetlerini yerine getirme.
6. Doğru yolu gösterme, dinî emirleri öğrenip ona göre yaşama ve başkalarına öğretme.
9. Allah'ın (c.c.) gösterdiği dosdoğru yol ve İslam dini.
10. Yüce Allah'a iman edip, dinin emir ve yasaklarına uyarak, O'na karşı gelmekten sakınma.
11. Müslüman olmayan bir kimsenin İslam dinini kabul etmesi.
12. Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak amacıyla yapılan her türlü güzel iş ve davranış.

Yukarıdan Aşağıya

1. Bütün davranışlarında ve ibadetlerinde yalnızca Allah'ın (c.c.) rızasını gözetme.
2. Allah (c.c.) yolunda mücadele ederken hayatını kaybetme.
3. Kur'an ve sünnetin mesajlarını birilerine ulaştırma.
5. Allah (c.c.) yolunda söz ve fiille bütün kuvvetini harcayarak çalışma.
7. Her türlü olumsuz düşünce ve davranışı yenip nefsinin isteklerinden uzaklaşma.
8. Allah'tan (c.c.) başka varlıkları Tanrı kabul etme.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Kur'an-ı Kerim'de geçen ihsan ve salih amel kavramları hakkında bilgi veriniz.

.....
.....
.....

2. İbadet ve davranışların Allah (c.c.) katında değerli olabilmesi için kişinin dikkat etmesi gereken hususlar nelerdir? Yazınız.

.....
.....
.....

3. Kur'an-ı Kerim'in kavramlarını tanımanın, İslam'ı doğru anlamadaki önemi nedir? Açıklayınız.

.....
.....
.....

4. "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel şekilde mücadele et. Kuşkusuz senin Rabbin, yolundan sapanların kim olduğunu en iyi bilendir; O, doğru yolda bulunanları da çok iyi bilir." (Nahl suresi, 125. ayet) ayetinde verilmek istenen mesajları cihat kapsamında değerlendiriniz.

.....
.....
.....

B) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

- I. Emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker.
II. İnsanları İslam'a davet etmek.
III. Gerektiğinde dini ve vatanı için düşmanla savaşmak.
IV. Ülkesinin güçlenmesi için ilmî alanda çalışmalar yapmak.

5. Yukarıdaki davranışlar aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ilgilidir?

- A) İhlas B) Takva C) Cihat D) İhsan E) Hidayet

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

6. “Rüşdüne erişinceye kadar yetimin malına, onun iyiliğine olmadıkça el sürmeyin. Ölçü ve tartıyı adaletle yapın. Biz herkese ancak gücünün yettiği kadarını yükleriz. Söz söylediğiniz zaman, yakınlarınız hakkında bile olsa adaletli olun. Allah’a verdiğiniz sözü eksiksiz yerine getirin. İşte düşünüp öğüt alasınız diye Allah size bunları emretti. Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Buna uyun; (başka) yollara sapmayın; sonra onlar sizi Allah’ın yolundan ayırır. İşte günahattan korunmanız için Allah bunları size emretti.” (En’âm suresi, 152,153. ayetler) **ayetlerinde aşağıdaki kavramlarından hangilerine değinilmiştir?**

- I. Hidayet
- II. Cihat
- III. Sırat-ı müstakim
- IV. İhsan

A) I ve III B) I, II ve IV C) II, III ve IV D) III ve IV E) I ve II

7. Yüce Allah’ın, insana dünya ve ahirette huzurun kaynağı olan yolu göstermesidir. Günahlarla iç içe bir hayat yaşayan kimsenin günahları terk ederek yaşıntısını İslam’a uygun hâle getirmesidir. Ayrıca Müslüman olmayan bir kimsenin İslam dinine girmesi anlamlarına gelmektedir.

Açıklamada bahsedilen kavram aşağıdaki ayetlerden hangisiyle ilişkilidir?

- A) “İşte kitap; onda asla şüphe yoktur. O, günahattan sakınanlar için bir rehberdir.” (Bakara suresi, 2. ayet)
- B) “Mallarını Allah yolunda harcayanların örneği, her başağında yüz tanenin bulunduğu yedi adet başak çıkaran bir tohum tanesi gibidir. Allah dilediğine katlayarak verir, Allah (zât ve sıfatlarında) sınırsızdır, her şeyi bilmektedir.” (Bakara suresi, 261. ayet)
- C) “Girecekleri yer, zemininden ırmaklar akan adn cennetleridir; orada diledikleri her şeye sahip olacaklar. Takva sahiplerini Allah böyle ödüllendirecektir.” (Nahl suresi, 31. ayet)
- D) “Göğü O yükseltti, denge ve ölçüyü O koydu ki dengeden sapmayasınız.” (Rahmân suresi, 7,8. ayetler)
- E) “Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Buna uyun; (başka) yollara sapmayın; sonra onlar sizi Allah’ın yolundan ayırır. İşte günahattan korunmanız için Allah bunları size emretti.” (En’âm suresi, 153. ayet)

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

8. İslam'da "her türlü aşırılık ve sapıklıktan uzak, adaletli, ölçülü, dengeli bir yol, bir inanç ve yaşam biçimi" olarak tanımlanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hidayet B) Sırat-ı müstakim C) İhsan D) Cihat E) Salih amel

C) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerle doldurunuz.
(ihsan, muttaki, sırat-ı müstakim, irşat, kıtal)

9. Kur'an-ı Kerim takvalı davranan kulları olarak isimlendirmiştir.
10. Dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmeye denir.
11. Hz. Muhammed (s.a.v.) "… Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmendir. Sen O'nu görmesen de O seni görür." şeklinde tanımlamıştır.
12. Cihadın bir çeşidi olan savaş, ancak zorunlu hâllerde başvurulmuş bir durumdur. Kur'an-ı Kerim'de kelimesiyle ifade edilmektedir.

Ç) Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

13. () Kişinin hidayete ermesinde kendi iradesinin hiçbir etkisi yoktur.
14. () Cihat, hem beden hem mal hem de dil ile yapılabilir.
15. () Fâtiha suresinde geçen sırat-ı müstakim kavramı, dosdoğru yol demektir.
16. () İslam'a göre dinin emirlerini başkalarına öğretmek cihat sayılmıştır.